

Kültürel araştırmalar kavramı ve bir toplantı

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Geçen hafta perşembe ve cuma günleri Ankara'da 'Türkiye Kültür Araştırmaları Grubu'nun

düzenlediği çalışmalara katıldım. Öncülüğünü Bilkent Üniversitesi'nden Gönül Pultar'la, Talat Sait Halman yapıyordu. Amacı, ayrıca anlatmaya gerek kalmayacak kadar açıktı. Fakat bu 'Kültür Araştırmaları' kavramının tartışılmasını engellemiyordu.

Kültürel Araştırmalar (Cultural Studies) özellikle Amerika'da ve 1980 sonrasında öne çıkmış bir çalışma alanı. Ama tarihini 1960'lara ve İngiltere'ye götürmek gerekiyor. O tarihte başını Raymond Williams'ın çektiği bir grup aydın, sanayi sonrası toplumların kültürel yapılarını Marksist bir perspektif içinde incelemeye başlamıştı. Bir süre sonra Birmingham Üniversitesi'nde bir Kültürel Araştırmalar Birimi oluşturuldu. İç oradan kopmaya başladı. Çünkü bu yönelimle 1960 modeli arasında ciddi farklar vardı. 1980'lerde Foucault, Derrida, Deleuze, Lacan gibi moderniteyi sorgulayan Fransız felsefecilerinin etkileri Amerika'da hissedilmeye başlamıştı. Bu oluşuma Edward Said, Homi Bhaba gibi Batı dışı bir kökenden gelip o sistemi 'sökmeyi', çözümlmeyi öngören aydınlar katılmaktaydı. (Said ile Foucault arasındaki ilişki bugün de tartışılıyor.)

1980'lerden sonra Postmodernizm gibi moderniteyi eleştiren olarak ele alan açılımlar, sömürgecilik sonrası söylemler, feminist, eşcinsel, cinsiyet araştırmaları bu gelişmeye katkı sağladı. Böylelikle 'kültürel araştırmalar' kavramı yerleşik bir kültürün tarihini, geçmişini, etnografyasını, antropolojisini araştırmaktan uzaklaştı. Merkez dışında kalmış, merkezin ürettiği iktidarın baskısını görmüş, ona muhalif, kısacası 'iktidar dışı' arayışların çözümlenmesine yöneldi. Popüler kültür araştırmaları bu nedenle alanın en önemli dayanak noktalarından birisini oluşturur. Bununla birlikte kültürel araştırmaların sosyal bilimlerdeki gelişmelerden etkilenen bir boyutu da söz konusudur. O da disiplinlerarasılık kavramında ortaya çıkar.

17. yüzyıldan başlayarak gelişmiş fakat özellikle 19. yüzyılda pozitivist anlayışla kendi doruğuna çıkmış disiplinler yaklaşım, gerek yöntemi gerekse ideolojisi açısından artık yetersizleşmişti. Bu model disiplinlerarasılık yaklaşımıyla aşılmak istendi. Kültürel araştırmalar bunun somutlaştığı düzlem oldu. Bu, kültürel araştırmaların anlamını ve amacını büsbütün genişletti. Bu çabalar yeni bir demokrasi arayışıyla iç içe geçti. Yeni birey, yeni özne, yeni toplumsal ve zihinsel davranışlar bu alandaki çalışmaların içinden çıkmaya başladı.

Türkiye bu bağlamda sorunlu bir ülke. Çünkü yukarıda tanımladığım anlama gelen çalışmalara duyduğu ihtiyaç kadar Türkiye'nin geçmiş kültürel birikimine dönük çalışmalara da ihtiyacı var. Hiçbir kültür alanının tarihi henüz yazılmadı. Gene de ben öyle çalışmalarla 'kültürel araştırmalar'ın birbirinden ayrılması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü özellikle 19. yüzyıl sonrasını irdeleyebilmek ve anlayabilmenin ancak bu alanın sağlayacağı olanaklarla mümkün olacağı kanısındayım. Nitekim sayıca az da olsa bu eğilimle yapılan birçok çalışma önümüzü epey aydınlatmıştır. Bunu biraz daha soyutlaştırarak şöyle söyleyeyim: Kültürel araştırmalar bize kültür alanlarının ve toplumsal yapının 'toplumsal kuram' bağlamında incelenmesi olanağını verecek. Toplumsal, zihinsel yapımızın daha iyi, daha anlaşılmasını sağlayacak. Kısacası, ben kültürel araştırmalar alanının sihirli sözcüğünün 'toplumsal kuram' ve 'iktidar' olduğu kanısındayım. Eğer 'grup' bu yönde çalışmalar yaparsa yeni bir adım atacak, kültür ve kuram yaşamımıza büyük katkılarda bulunacaktır.